

Ибраимова П.,* Абуова М.А., Есенбаева К.А.
магистр, аға оқытушы, М.Әуезов атындағы ОҚМУ. Шымкент, Қазақстан
магистр, оқытушы, М.Әуезов атындағы ОҚМУ. Шымкент, Қазақстан
аға оқытушы, М.Әуезов атындағы ОҚМУ. Шымкент, Қазақстан
**РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ БАҒДАРЛАМАСЫН ІСКЕ АСЫРУДАҒЫ
ҚАЗАҚ БЕЙНЕЛЕУ ӨНЕРІ ШЕБЕРЛЕРІНІҢ
КӨРКЕМДІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІН ТАҢУ БАҒЫТТАРЫ**

Автор корреспондент: perisat_1976@mail.ru

Түйін: Мақалада қазақстандық шеберлер мен ғалымдардың шығармашылығы мен жұмыстары, қазақ бейнелеу өнерінің ежелгі заманнан бастап қазіргі заманға дейінгі қалыптасуы сипатталған. Орыс өнерінің әсері, ал ол арқылы Батыс, сондай-ақ барлық көршілес мемлекеттер мен мәдениеттердің ықпал еткен әсері қарастырылған. Қазақстан аумағында бейнелеу өнерінің барлық түрлері кеңінен қанат жайып дамыды, бірақ 90-шы жылдары өнер екінші орынға шықты. Қазіргі уақытта өнер қарқынды дамып, жаңа бағыттарды қалыптастырып, өзара синтезделіп келеді. Елбасы "Рухани жаңғыру" бағдарламасының арқасында мәдениет пен өнерге, үлкен көңіл бөлді. "Қазақ тіліндегі 100 жаңа оқулық" жобасының арқасында жастарға өнер тарихы бойынша көптеген кітаптар қолжетімді болды. Алға жылжу үшін біз өз тарихымызды білуге міндеттіміз. Оқырман назарына ұсынылған мақалада Қазақстандық қол өнер кестесі, кескіндеме, мүсін, сәндік қолданбалы өнер жайында талдау жасалады. Қазақ халқының көптеген салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптары бейнеленген анималистік және тұрмыстық жанр ерекше орын алады. Осылайша, мақала отандық бейнелеу өнерінің қалыптасу және даму тарихының бір көрінісі болып табылады. Жануарлар стиліндегі бұйымдар, олардың семантикалық және функционалдық мәселелерге қатысты кейбір тұжырымдар жасалады.

Кілттік сөздер: графика, өнер, халық, картина, шығармашылық, мәдениет, түсіндіру, кескіндеме

Ұлттық сананы сақтау және оны заман талабына бейімдеу мемлекеттік маңызы бар мәселеге айналды. Өйткені сананы жаңғырту арқылы ХХІ ғасырда еліміздің тың серпінмен дамуына жол ашамыз.[1, б.1]. Ондағы халықтардың тарихи-әлеуметтік, экономикалық даму кезеңінен өтудегі ерекшелігіне сан-салалы мәдени мұралары дәлел бола алады. Сыры кетсе де, сыны кетпей көне заманнан сақталып келе жатқан әсем ғимараттар мен сарайлар, бекіністер, тас мүсіндер өткен ғасырдағы талғамы өте үлкен шебер суретшілердің өмір сүргендігін дәлелдейді. Жалпы Орта Азия, Қазақстан бейнелеу өнерінің тамыры сонау неолит және қола дәуірінен басталады. Атап айтсақ, Дасыбай және Ұлытау тастарына ойып салған естелік шығармашыл суреттері соның куәсі. Көне дәуір көшпенділерінің графикалық бейнелеу үлгісінде, әсіресе, жан-жануарлар, хайуанаттар дүниесі мейлінше көп мүсінделген. Тастағы бейнеленген суреттерден алуан әдіс-тәсілдерді байқауға болады.[2,б.17].

Қазақстан бейнелеу өнерінің алғашқы графикалық түпнұсқасы Шоқан Уәлихановтың еңбектерінен көрсек, ешқандай артық айтпаған болар едік. Қазақ бейнелеу өнерінің көш бастаушысы Әбілхан Кастеевтің бейнелеу өнерімен кескіндеме өнердегі жетістіктері халық даналығымен, ұлттық әдеп-ғұрып, дәстүрлермен тікелей байланысып жатыр. Жалпы халқымыздың басынан өткентарихын, әдеп-ғұрпын, салт-дәстүрін, мекен-жайын мәдени өнері арқылы көре аламыз. Ата-бабаларымыздың өмір салты көшпелі болғанмен, өнері көшпелі болған емес. Осы даланы әнмен жырлап, күймен тербеткен ұлы халқымыздың көрегендігін қазақ сахарасында туған өлең-жырлары растай түседі. Жапан далада өмір сүрген бабаларымыздың ұрпаққа деген өсиеті, үлгісі өнер арқылы жеткен. Халқымыздың ұрпақтарын адалдық, еңбек сүйгіштік, өнерлі етіп тәрбиелеуде өзіндік өнегесі баршылық. Бүгінгі уақыт рухани мұраларымызды терең зерттеп жаңғырту, жете тану, халқымыздың жедел дамуына мүмкіндік туғызды. Ашығын айтқанда, тоқырау кезеңінде мәдениетіміз ұзақ уақыт үстірт түсіндірілді, бұл арада ұрпақ арасындағы

сабақтастық үзілді.

Бүгінде халықтардың ұлттық салт-дәстүрінің жетілуі жаңаша ойлауға жол ашады. Сондықтан біле алмай келген мәдениетіміздің ұлттық дәстүрмен сабақтастығын айқындауымыз қажет. Ұлттық өнерімізді насихаттау арқылы халықтың ұлттық дәстүрімізді өскелең ұрпақтардың санасына сіңіре білуге тиіспіз.

Жеткізетін ой, берер тұлсырым ашық айтылса, сөз қасиеті арқылы шәкірт санасына ұяласа, онда шәкірттің шығармашылық қабілеті оянады. Ұстаз әр уақытта ойын топшылап, жинақтап, дәлелді әрі өтімді айтуы тиіс. [3,б.101]. Ұлтымыздың ғасырлар бойы өмір сүрген сөз өнерін бейнелеу өнер саласына енгізу шәкірт бойындағы ұшқыр ойды оятуда маңызды рөл атқарады.

Көшпенді ата-бабаларымыздың сұлулық туралы талғамы киіз үй арқылы көрініс тапқан. Құс салып, құмай жүгіртіп кәсіп еткен, алты жастан асау үйретіп ат мінген халқымыз көңіл көтерерлік талай қызықты таба білген. Жас ұрпақты тәрбиелеуде, сана-сезіміндамытуда аңшылық, саяхатшылық, ұлттық ойындары бейнелеу өнерінде өзекті тақырып болып келеді, өйткені дәстүрімізді жалғастырудағы бейнелеу өнерінің қосар үлесі мол.

Сонау елуінші жылдары Қ.Телжановтың «Көкпар» атты шығармасының бүгінгі жаңашыл суретші Е.Төлепбаевтың шығармашылығында қайталанып келуі ұлттық өнеріміздің мәңгілік өмір сүретіндігін дәлелдейді. Кез-келген халықтың болмыс-бітімі, салт-дәстүрі мен мәдени мұралары сол халықтың ғұмыр жолының айнасы бола бермек.

Қазақ бейнелеу өнер саласы, ұлттық көркем мәдениеттің бір бөлігі. Ал Қазақстан бейнелеу өнері мен кескіндеме өері осы өлкедегі бейнелеу өнері шеберлерінің шығармашылығы олардың шығармаларынан құралады. Қазақ суретшілері график, кескіндеме шебері, сәндік қолданбалы өнермен айналысатын суретшілер, мүсінші және дизайн шығармаларын жасайтын суретшілер болып бірнеше топқа бөлінеді.

Қазақстан бейнелеу өнеріндегі шығармала тақырыптары сан алуан. Олар: «Ежелгі қазақ елінің салт дәстүрі», «Ұлттық ойындар», «Айтыс өнері», «Ұлттық киім», «Үй жиһаздары», «Азамат соғысы», «Қазан төңкерісі», «Ұлы Отан соғысы», «Ана образы», «Тарихи тұлғалар бейнелері», «Қазіргі еңбек, өнер, әдебиет, музыка, ғылым, қоғам қайраткерлерінің образы» деген ауқымды тақырыпты қамтиды.

Қазақстан бейнелеу өнеріндегі шеберлер шығармалары республикалық шет елдер мен халықаралық көрмелерге қатынасқан. Көптеген шығармалар Ә. Қастеев атындағы Мемлекеттік көркемсурет мұражайында, Қазақстан Суретшілер одағының, Қазақстан дизайнерлер одағының, Қазақстан Мәдениет Министрлігінің қорларында, суретшілердің жеке қорларында еңбектері сақтаулы.

Қазақ бейнелеу өнері басқа ұлттар өнері секілді графика, кескіндеме, сәндік қолданбалы өнер, мүсін түрлері кіретін жеке ұлттық өнер. Қазақ бейнелеу өнерінің қайсы саласы болса да мейлінше кең дамыған. Білім алушыларды бұл өнердің графика, кескіндеме, сәндік қолданбалы өнер, мүсін түрлері, тұрмыстық, тарихи, анималистік, портрет, пейзаж жанрларымен сабақта және сабақтан тыс таныстыруға мүмкіндік мол.

Графика өнер саласы бойынша Н.Гаев, Б.Табиев, Е.Говорова, А.Исмайлов, Е.Сидоркин, К.Хожықов, Н.Исабеков, П.Зальцман, А.Хайдаров, А.Дячкин, Б.Чекалин, А.Бортников, И.Андреев, А.Гурьев, Б.Пак, К.Баранов, М.Кисамединов, Ю.Мингазидинов, Т.Ордабеков. А.Оспанов, Б.Байменов, Н.Нұрмаханбетов өнімді туынды еңбек етіп келе жатқандығы айтылады. Осыған сәйкес М.Қисамединовтың «Махамбет», И.Исабаевтың «Мұхтар Әуезов», Е.Сидоркиннің «Абай», Ә.Қастеевтің «Турксиб», Б.Пактің «Бақыт», Е.Сидоркиннің «Абай жолы», «Қазақ эпосы», П.Зальцманның «О.Сулейменов өлеңдерін оқығанда», С.Романовтың «Даладағы жәрмеңке», К.Барановтың «Алпамыс», «Қобыланды», «Ер Тарғын», А.Гурьевтің «Еске алу: Қазақ жауынгерлерінің әні», Ш.Кенжебаевтың «Жолдағы әңгіме», С.Рахмановтың «Бұғаудан босану», А.Нақысбековтың «Менің жастығымның теректері», Т.Ордабековтың «Бұхар жырау» туындылары мысал бола алады.

Қазақ бейнелеу өнерінің кескіндеме өнеріндегі халық суретшілері Ә.Қастеевтің, Қ.Телжановтың, А.Ғалымбаевтың, Г.Исмайлованың, М.Кенбаевтың, С.Мамбеевтің, Н.Нұрмұхаммедовтың, С.Романовтың есімі білім алушыларға таныстырылады. Ә.Қастеевтің «Түркісиб», Қ.Телжановтың «Жамал», «Көкпар», А.Ғалымбаевтың «Дастархан», Г.Исмайлованың «Қымыз», М.Кенбаевтың «Қашағанды куу», «Шопан әні», «Сары арқа», С.Мәмбеевтің «Жайлауда», Н.Нұрмұхаммедовтың «Папам келе жатыр», С.Романовтың «Жер туралы декрет», С.Айтбаевтың «Бақыт», Т.Тоғысбаевтың «Дала туралы балада», Ә.Жусиповтың «Менің Отанымның әйелдері», А.Степановтың «Жер планетасынан келген адам», А.Молдашевтің «Жер, космос, Қазақстан», О.Нұржұмаевтың «Әке қабыры басында», Е.Толепбаевтың «Көкпар», Б.Тулкевтің «Әке портреті», «41 жыл», А.Нақысбековтың «Р.Қошқарбаевтың портреті» мазмұнымен де көркемдік деңгейінен де жоғары, көпке танымал туынды екендігі көрсетілді [4,б.121].

Қазақ бейнелеу өнерінің мүсін өнері бойынша даңқты мүсіншілер Х.Наурызбаев, Т.Досмағанбетов, Е.Мергенов, Б.Толекөв, Е.Сергебаев, Р.Ахметов есімдері құрметпен аталады. Мүсінші Х.Наурызбаевтың жасаған Абай ескерткіші, Т.Досмағанбетовтың Ә.Жангелдин ескерткіші, З.Сергебаевтің құйған М.Әуезов ескерткіші, Б.Толеновтың, Ж.Қуанышбаев портреті, Е.Мергеновтың «Әке портреті», Р.Ахметовтың «Ашаршылық» туындылары өнер сүйер қауымға кеңінен танымалы, шығармалары екендігі әңгіме сабақтың арқауы болады.

Бейнелеу өнері сабақтарында сәндік қолданбалы өнер саласында белгілі суретшілер Г.Иляев, Қ.Тыныбеков, М.Қалқабаев, Д.Шоқпаров, Б.Зауырбекова, С.Белтірікова, С.Иляев, Г.Жалмұханов, М.Әлімбаев, С.Төленбаев, Ж.Барымбетов туындысы Қазақстан өнері тарихынан құрметті орын алатындығы айтылады.

Қазақ бейнелеу өнеріндегі соңғы жылдардағы жаңа бағыты абстракция бағыты. Бұл бағыттағы суретшілер туындыларының мазмұнының кендігі, бір ғана шығарма шеңберінде терең мағыналы ойды білдіретін, ауқымды тақырыптарға құрылған сюжетті шығармалар мен графикалық туындылар беруде. Бұлардың қатарында кескіндеме өнері шеберлері А.Ниязбеков, М.Қасымбеков, А.Губашев, А.Мыңлыбаева, Р.Абдулов, Р.Аспандиярова, С.Сулейменова, А.Есдаулетовтар бар. Бұлардың ішінде М.Қасымбековтың «Көкпар», А.Губашевтың «Арал қасіреті», Р.Абдуловтың кескіндеме шығармаларын ерекше атауға болады.

Қазақ бейнелеу өнеріндегі шығармашыл туындылар ұлттық салт, дәстүрді, тұрмыс тірлігін жан-жақты бейнелеген суреттер көптеп саналады. Бұл сала бойынша Ш.Уалиханов, Ә.Қастеев, Е.Сидоркин, М.Қисамединов, Қ.Телжанов, Е.Толепбаев, Е.Кенжебаев, В.Флорова, А.Ғалымбаев, Қ.Тыныбеков, М.Кенбаев сияқты суретшілер туынды еңбектер жазғандығы туралы сабақта мәліметтер беріп отыру орынды.

Бейнелеу өнерінде ұлттың салт-дәстүрді дәріптейтін, ұлттық ойындарды суреттейтін Р.Ахметовтың «Қалындық», «Қонақ жайлық», «Жастық шақ», Ә.Қастеевтің «Сатылған қалындық», Е.Сидоркиннің «Жамбыл мен Досмамбет айтысы», В.Фролованың «Жамбыл мен Құлмамбет айтысы», А.Черкасскийдің «Жамбыл мен Дина», Ш.Уалихановтың «Боранбай», «Тезек төре» шығармалары бар. Сонымен қатар Е.Сидоркиннің «Ақсақалдар, Қ.Телжановтың «Әжесі мен немересі», С.Кенжебаевтың «Жолдағы әңгіме», С.Романовтың «Ас беру», О.Нұржұмаевтың «Әке қабірі басында», М.Кенбаевтың «Сары арқа», Қ.Тыныбековтың «Дала балладасы», «Тау мен дала аңызы», «Байқоңыр», М.Кисамединовтың «Махамбет» туындыларында үлкенді қадірлеу, халық дәстүрлері, қазақ даласының тарихы, ерлік үлгілері шығармалардың арқауы болған.

Ұлттық ойындар бойынша, аңшылық салт-дәстүр, батырлық үлгісі, ат үйрету өнері, суретшілер В. Верещагиннің «Аңшы қырғыз», Қ. Телжановтың «Көкпар», А. Гурьевтің «Батырдың жебесі», М. Кенбаевтің «Асауды ұстау», С. Романовтың «Құсбегі», Е. Сидоркиннің «Қазақтың ұлттық ойындары», «Қазақ эпосы» туындыларында көрініс тапқан.

Қазақтың ұлттық- салт дәстүрін бейнелеуге ерекше көңіл қойған суретші – Айша

Ғалымбаева. А. Ғалымбаеваның «Үш ғасыр», «Дастархан», «Бір кесе қымыз» атты натюрморттары, «Дала қызы» туындысы және «Ұлттық киімдердің» эскиздері қазақ бейнелеу өнерінде ерекше орын алады.

Қазақ бейнелеу өнері саласы басқа ұлттардың өнері сияқты өзіндік ерекшелігі бар. Өнердің бір түрі қазақ бейнелеу өнері өзінің озық шығармалары арқылы бүкіл әлемдік өнер-саласы қатарынан орын алады, оның дәлелі суретшілер Әбілхан Қастеев, Қанапия Телжанов, Сабыр Мәмбетов, Нағымбек Нурмаханбетов, Хәкімжан Наурызбаев сияқты шығармашыл суретшілердің туындыларынан көруге болады. Қазақстан бейнелеу өнері өзіндік тарихы мен өсудегей қазақ елінің даму тарихымен тығыз байланысты.

Қазақ елінде қоғамдық құрылыстар дамуы қазақстан бейнелеу өнеріне ықпал етеді. Қазақ бейнелеу өнерінің қарқындап дамуы қазақ өмірінің салт-дәстүрі мен тұрмысы, әдет-ғұрпы мен шаруашылығына байланысты болды. Қазақстан бейнелеу өнеріндегі ертедегі жартастағы бейнеленген суреттер ерекше орын алады. Қазақ халқы ежелден мал шаруашылығымен айналысқан. Халық шеберлері сәндік өнерге қажетті жүн, тері, керекті шикізаттарды мал өнімдерінен алып отырған. Сондықтан қазақ халқының өнері, өнерге қажетті материалдар, халықтың тұрмысы мен шаруалығына тығыз байланысты. Ертедегі қазақ халқының өмірін қазақ жерінде болған орыс және басқа шетел суретшілердің туындыларынан көруге болады. Қазақ халқының өнері ертедегі Қазақстан аймағын мекендеген сақ, үйсін, ғұн тайпаларының өнерімен тығыз байланысты болған. Қазақ халқы мал шаруашылығымен айналысып, көшпелі өмір сүрген.

«Ат адамның қанаты» демекші көшпенділер өмірінде ат қасиеті ерекше бағаланады. Тұлпардың тұяғы жартасқа салынған сурет қазірге дейін Маңғыстау мен Қаратауда кездеседі. Бұл бейнеде қазақтар «Тұлпар тас» деп атаған. Қазақта жылқы малына байланысты көптеген мақал-мәтелдері бар. Мысалы: Жақсы ат, ердің қанаты, қасқыр малдың жауы болса, жүйрік оны қорғаушысы болып көрінеді. Осыған байланыстыра ат спорт ойынын «Көкбөрі» деп атаған. Кейін ол «Көкпар» болып аталған. Осы сияқты қазақта, қыз бөрі, қыз қуу сияқты әртүрлі ойындар болған. Ежелгі түрік қағанатының туында – ат суреті бейнеленген. Мұндай бейнеленген суреттер қазірге дейін жартастарда сақталған. Түрік тектес халықтар ертеде бұғы, аққу, өгіз тектес жануарларды, құстарды қасиет тұтқан. Өгіз бейнесі күш пен бейнеттің символдық белгісі ретінде қабылданған. Бұғы болса бағыт пен жол көрсетеді деген ниетте болған. Сондықтан ертедегі шеберлер дайындаған бұйымдарда бұғы бейнесі жиі кездеседі. Бұғы мен қошқар мүйіз ою - өрнектегі негізгі халық өнеріндегі мотивтің бірі болып табылады. Қазақстан аумағында сақ дәуірінде табылған ескерткіштер аң стиліне жатады. Сақ дәуірі алғашқы қауымдық кезеңінде аңдар бейнесі реалдық шындыққа жақын берілсе соңғы кездерде стильдеу, ықшамдау басым болды. Аңдар бейнесі біртіндеп келе ою - өрнек мотивіне айналды. Тау ешкісі арқар мен бұғыны, жыртқыш аңдарды қозғалыссыз қалпында суреттеу сақ өнерінің архаикалық кезеңіне тән құблыс. Аңдар бейнесі салынған кілемшені, қазақ кілемдері ішінде болғаны жайлы зерттеуші С.М. Дубин өз еңбектерінде атап көрсетеді. Аң стилінде, негізгі образдар қой, жылқы, қасқыр, бүркіт көріністері, көп фигуралы композиция түрінде немесе осы жануарлар мен аңдардың бас көрінісі түрінде беріледі.

Аң стилі кезеңінің соңында бұл образдар ою-өрнектері түріне ауыстырылады. Осыған байланысты ат құлақ, бөрі бас, қошқар мүйіз ою-өрнектері дүниеге келді. Ерте замандағы өзіндік ерекшелігі бар қазақ өнерінің бір түрі, тастан ойып жасалған қойдың бейнесі. Бұлар Маңғыстау, Орталық Қазақстан және Тарбағатай тауларында кездеседі. Қойдың бейнесі ертеде байлықтың, сәтті істің символы ретінде қабылданған.

Кейбір ежелгі тас мүсіндерде ою-өрнектер салынған құстар мен адамдардың бейнесі бір қырынан бейнеленген. Тас мүсіндерден басқа Ұлытау тауларында сары немесе қызғыш түсті қолдан жасалған саукеле ұқсас бас киімі бар ескерткіштер табылған. Олар Жезқазған қаласының тарихи өлке тану музейінде сақталған[5,б.25].

Қорыта айтқанда Қазақстанның жерінде дамыған Қыпшақ, Қарлық, Оғуз

тайпаларының өнері, қазақ халқының көркем мәдениетінің бастауы болып табылатындығы туралы мәліметтер бейнелеу өнер саласы сабақтарында берілетін білім мазмұнының бір саласы болып табылады.

Қазақ бейнелеу өнерінде Шоқан Уәлихановтың туындылары ерекше орын алады. Ш.Уәлиханов қазақ халқының тұңғыш ғылымы ағартушысы болумен қатар сурет өнерімен де шұғылданған. Шоқанның бейнелеу өнеріне көп көңіл бөлген тақырыптары пейзаж бен портрет саласы. Олар «Боранбай», «Қашқар қызы», «Тезек төре», «Қытай делегациясын қабылдау», «Автопортрет» шығармалары. Шоқанның салған суреттерінің пейзаж жанрына кіретіндері «Ақ шамшы», «Жатақ», «Құранды», «Таспа тауының көрінісі», «Құс мұрын», «Сырымбет», «Жоңғар алатауы» деген шығармалары. Шоқан бұлардан басқа «Еліктің лағы», «Жайрандар» деген реалистік шығармалар жазып, «Омбыдағы генерал губернатордың үйі», «Айғаным усадьбасы», «Торанғыл түбіндегі үй» суреттерін салып, сонымен қатар архитектуралық құрылыстар туындыларын жасаған.

Қазақстандағы классикалық сурет өнерінің тууына, оның қарқынды дамуына орыс суретшілері маңызды рол атқарды, олар қазақ халқының тұрмысы мен өмірін бейнелеп, көркем шығармалар жазды. XIX ғасырда қазақ халқының өмірін суреттелген Шоқан Уәлихановтың және Қазақстанға жіберілген Т.Г. Шевченконың, В.В.Верещагиннің графикалары мен акварелдері қазақ бейнелеу өнерінен маңызды орын алды. Қазақстан бейнелеу өнерінің алғашқы графикалық түпнұсқасы Шоқан Уәлихановтың еңбектерінен бастау алады. Қазақ бейнелеу өнерінің көшбасшысы Ә. Қастеев өнердегі жетістіктері халық даналығымен, ұлттық әдеп-ғұрып, дәстүрлермен ел табиғатымен тікелей байланысты болды. Суретші Ә. Қастеевтің шығармашылық жолын Ә.Ісмайлов, С.Қожықов, Қ. Телжанов, Х. Наурызбаев, С. Мамабеев, Н. Нұрмұханбетов, С. Романов, А. Ғалымбаева, Г. Исмайловалар жалғастырып, олар ел тарихын, табиғатын, дара тұлғаларды, қоғамдық өмірді бейнеледі. 60-90 жылдардағы қазақ суретшілерінің шығармашылығы ұлттық болмысты бейнелеуге ден қойды. 90 жылдардан қазірге дейінгі суретшілер еңбектерінде егеменді еліміздің рәсімдері анықталып, қазақ елінің тарихи, саяси және мәдени өмірі суреттелді. Жалпы, халқымыздың басынан кешірген тарихын, әдет-ғұрыпын, салт-дәстүрін, мекен-жайын мәдениеті мен өнері арқылы тани аламыз.

Әдебиеттер тізімі:

- 1.Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Абай және ХХІ ғасырдағы Қазақстан» атты мақаласы, -Ақ орда, Нұр-сұлтан қаласы, 9 қаңтар 2020
- 2.Арғынбаев Х. Қазақ халқының қолөнері. Алматы, 1987, 128б.
- 3.Жиентаева Б.Ж. Халық мұрасындағы ұлттық қолданбалы өнерді оқытудың тиімді әдістері. Жезқазған, ЖезУ, 2000.90б.
- 4.Калыбекова А.А. Теоретические и прикладные основы народной педагогики казахов. Алматы: Баур, 2005.200 с.
- 5.Болысбаев Д.С., Оспанов Д.М., Оспанов Т.М., Абдихадырулы К.Д. Семь граней великой степи в ювелирном искусстве// Вестник КазНПУ им. Абая, Серия «Художественное образование: искусство – теория – методика» №1(58) Алматы, 2019

Аннотация: В статье рассматриваются творчество и работы казахстанских мастеров и ученых, становление казахского изобразительного искусства начиная с древних времен и заканчивая современностью. Влияние русского искусства, а через него и западного, а так-же влияние всех соседних государств и культур. Влияние времени, войн и революций, научно-технического прогресса, индустриализации и целины и других изменений в жизни страны.Издревле на территории Казахстана органично развивались все видыизобразительного искусства, но в 90-х искусство отошло на второй план. В наше же времяискусство стремительно развивается, синтезируется между собой, образуя новые направления. Благодаря программе Елбасы «Рухани жаңғыру» уделяетсяогромное внимание культуре и искусству, первоисточникам. Благодаря проекту «100 новых учебников на казахском языке» молодежи стали доступны многие книги по истории искусства. Для того чтобы идти вперед, мы обязаны знать свою историю. Статья

о Казахских графиках, живописцах, скульпторах, прикладниках. Особое место занимает анималистический и бытовой жанр, где изображались многочисленные обычаи, традиции и обряды казахского народа. Таким образом, статья представляет собой некий экскурс в историю становления и развития отечественного изобразительного искусства.

Ключевые слова: графика, искусство, народ, картина, творчество, культура, объяснение, живопись

Abstract: The article deals with the creativity and works of Kazakh masters and scientists, the formation of the Kazakh fine art from ancient times to the present. The influence of Russian art, and through it, Western art, as well as the influence of all neighboring countries and cultures. The influence of time, wars and revolutions, scientific and technological progress, industrialization and virgin lands, and other changes in the life of the country. Since ancient times, all types of fine art have been organically developed on the territory of Kazakhstan, but in the 90's, art took a back seat. In our time, art is rapidly developing, synthesizing with each other, forming new directions. Thanks to the program of Elbasy "rukhanizhangyr", great attention is paid to culture and art, primary sources. Thanks to the project "100 new textbooks in the Kazakh language", many books on the history of art became available to young people. In order to go forward, we must know our history. Article about Kazakhstani graphic artists, painters, sculptors, and applied artists. A special niche is occupied by the animalistic and household genre, where numerous customs, traditions and rituals of the Kazakh people were depicted. Thus, the article is a kind of excursion into the history of the formation and development of Russian fine art.

Key words: graphics, art, people, painting, creativity, culture, painting, western.